

НЕОБХІДНІСТЬ І ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ТА ІНСТИТУЦІЙ АГРАРНОЇ НАУКИ

ДОВЖЕНКО В. А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії*

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна*

В умовах інституційних перетворень, формування ринкової системи господарювання та побудови сучасних економічних відносин важливого теоретичного і практичного значення набуває інноваційна модель розвитку аграрного сектора економіки України. Від успішної реалізації її основних положень значною мірою залежать розвиток інших галузей національної економіки, продовольча безпека, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків та добробут громадян. Стратегія реалізації інноваційної моделі розвитку аграрного сектора насамперед передбачає побудову тісних взаємозв'язків між сільськогосподарськими підприємствами та науковими організаціями з метою стимулювання інноваційної діяльності в аграрній сфері.

Вітчизняні та зарубіжні вчені приділяють значну увагу дослідженню питань інноваційної діяльності, новітніх технологій та оновлення виробництва в сільськогосподарському виробництві. Розробкою цієї проблематики займаються багато вчених, зокрема: В.Г. Андрійчук, В.М. Геєць, М.В. Гладій, М.Ю. Коденська, О.В. Крисальний, М.Й. Малік, О.М. Могильний,

Б.В. Погрішук, Н.М. Сіренко, В.П. Ситник, П.Т. Саблук, А. Томпсон, Й. Шумпетер, О.М. Шпичак, В.В. Юрчишин та інші. Однак, потребує більш детального дослідження обґрунтування шляхів ефективного формування й розвитку структур інноваційної діяльності та матеріалізації науково-технологічного і технічного прогресу в аграрному секторі економіки України шляхом налагодження тісних взаємозв'язків між її суб'єктами та інституціями аграрної науки.

Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності розширення форм кооперації та інтеграції сільськогосподарських товаровиробників та інституцій аграрної науки.

В агропромисловому виробництві нині ще не сформовано інноваційний ринок, потребує удосконалення науково-інформаційно-дорадча система, в основі якої мають бути тісні взаємозв'язки між науковими організаціями та товаровиробниками. В контексті побудови інноваційної моделі розвитку аграрного сектора економіки України в Стратегії розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 р.) визначені такі ключові проблеми:

- непоширеність висококонкурентних та інноваційних технологій, адаптованих до потреб та економічних можливостей виробництва, низький рівень інноваційності в аграрному секторі, низькі темпи техніко-технологічної модернізації та, як наслідок, низька продуктивність праці;

- відсутність ефективної системи впровадження наукових розробок в агропромислове виробництво [6, с. 4];

- недосконалість діючої системи інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку галузі та її невідповідність сучасним потребам системи управління аграрним сектором [6, с. 5].

Інноваційна складова нині є основою побудови конкурентоспроможної економіки. До першочергових заходів щодо її реалізації віднесено: визначення стратегічних напрямків інноваційного розвитку; створення системи інформаційно-консультативної підтримки інноваційної діяльності; стимулювання кредитно-фінансової діяльності; розширення мережі об'єктів інноваційної інфраструктури; впровадження заходів щодо створення центрів інноваційного розвитку [3, с. 38].

Структура інноваційної системи, на думку вітчизняних вчених, складається з двох підсистем: державної інноваційної підсистеми АПК та інноваційної підсистеми недержавного сектора економіки АПК. Кожна підсистема охоплює наукові й освітні організації, інноваційні сільськогосподарські підприємства, їх об'єднання, спілки та кластери, інфраструктуру фінансування, кредитування, матеріально-технічного забезпечення, консультаційні центри й інформаційно-консультаційні служби, страхові компанії, інфраструктуру обліку та управління інтелектуальною власністю [4]. Водночас із необхідністю розвитку окремих елементів зазначеної системи потребує налагодження взаємозв'язків між цими елементами та сільськогосподарськими товаровиробниками.

З однієї сторони важливість функціонування наукових закладів обумовлена необхідністю прискорення інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві. Адже впровадження наукових розробок,

новітніх технологій у виробництво, економіку та управління може забезпечити підприємствам економію ресурсів, підвищення конкурентоспроможності та економічне зростання. З іншої сторони розвиток науково-дослідної складової інфраструктури ринку, ефективність наукової діяльності залежать, передусім, від наявності та використання науково-технічного потенціалу, ступеня впровадження у виробництво результатів наукових досліджень, інтенсивності інноваційних процесів.

Саме тому в Стратегії розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 р.) визначено такі стратегічні імперативи розвитку аграрного сектора економіки України, як синергія науки, освіти та практики: підпорядкування розвитку науки та освіти потребам та цілям виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства; сприяння підвищенню рівня зайнятості висококваліфікованих фахівців, які займаються науковою та (або) науково-технічною діяльністю в агропромисловому комплексі [6, с. 8].

Аграрні підприємства здійснюють соціалізоване інноваційне аграрне виробництво, а наукові організації та ВНЗ – науково-дослідну діяльність, виконують замовлення на НДДКР, готують фахівців з інноваційним мисленням, займаються просвітою. Інноватори самостійно розробляють інноваційні проекти, надають підтримку в реалізації інноваційних проектів [5, с. 19-20]. Ефективність діяльності всіх зазначених суб'єктів залежить від належного формування стійкої системи стосунків між ними щодо створення, збереження і примноження інтелектуального капіталу галузі.

Реалізація цього напрямку також передбачена в Стратегії розвитку аграрного сектора економіки (на період до 2020 р.) через формування системи центрів технологічного супроводу суб'єктів галузі, що здійснюють технологічне переоснащення, шляхом реорганізації діяльності частини аграрної науки та аграрної освіти [6, с. 13]. Основними формами взаємодії сільськогосподарських товаровиробників та інституцій аграрної науки можна визначити такі: договірні відносини; формування кооперативів і науково-виробничих кластерів.

При цьому вчені визначають, що найбільш перспективним елементом розвитку інноваційної системи АПК є технологічні кластери [3, с. 41; 5, с. 21]. Інтеграція науково-технічних, організаційних компетенцій та інтелектуального і ресурсного потенціалів можлива за умов використання наукового системного інтегратора як сучасної форми управління інноваційним розвитком суспільства, яка формує інноваційних, наукових, інвестиційних, виробничих лідерів в розрізі перспективних науково-технічних та інноваційних напрямів та інтегрує їх для реалізації цілей внутрішньо і міжкластерної взаємодії на основі створення конкурентних переваг на довгострокову перспективу [5, с. 21].

Реалізація кластерних механізмів забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора економіки базується на визначенні взаємозв'язків між учасниками кластеру та між кластерами і організації взаємодії, які призведуть до створення адекватного інноваційного середовища. В цілому використання в управлінні кластерною взаємодією наукового системного інтегратора забезпечує створення привабливого інвестиційного клімату, підвищення попиту на інновації, збільшення темпів комерціалізації інновацій тощо [5, с. 21].

Інституції аграрної науки включають установи Національної академії аграрних наук України, вищі навчальні заклади, установи, підприємства і організації, які проводять наукові дослідження; розробляють рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів ринку; здійснюють підготовку та перепідготовку кадрів; надають консультативні послуги; розробляють стратегії розвитку тощо. При цьому сільськогосподарські товаровиробники потребують системної інформації про інноваційні розробки, консультативної та іншої допомоги в процесі трансферу інновацій від науки до виробництва. Забезпечення розвитку системи техніко-технологічного, інвестиційного, кадрового, науково-інноваційного, інформаційно-консультаційного забезпечення суб'єктів сільськогосподарського виробництва передбачає формування договірних відносин, створення кооперативів та науково-виробничих кластерів суб'єктами АПК та інституціями аграрної науки.

Література:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 36. – Ст. 266.
2. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 708 с.
3. Погрішук Б.В. Формування системи інвестиційно-інноваційного забезпечення АПК в контексті інституціональних змін / Б.В. Погрішук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Випуск 3. – 2011. – С. 36-41.
4. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: [монографія]. – Миколаїв, 2010. – 416 с.
5. Сіренко Н.М. Інституціональне середовище інноваційного розвитку аграрного сектора / Н.М. Сіренко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Випуск 3. – 2011. – С. 18- 23.
6. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 року) / з внесеними змінами і доповненнями НААН/ – Київ, 2012. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://fbcb2073-a-62cb3a1a-s-sites.googlegroups.com/site/agrarnijsouzukraieni/propoziciie-ta-obgovorena>